مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان/ دوره سیزدهم/ تابستان ۱۳۸۷/ ۲۶-۱۸

شیوع مصرف مواد در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان

دکتر نرگس شمس علیزاده[۱]، دکتر مرضیه مقدم[۲]، دکتر بهزاد محسن پور[۳]، دکتر نرگس رستمی گوران[۴]

۱- استادیار گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، (مؤلف مسؤول) تلفن: ۰۸۷۱-۶۶۶۰۰۲۵ nshamsalizadeh @yahoo.com

۲- استادیار گروه روانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی کردستان

۳- متخصص بیماریهای عفونی معاون آموزشی بیمارستان توحید

۴- استادیار گروه پزشکی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی کردستان

چکیده

زمینه و هدف: مصرف مواد مخدر یکی از عمده‌ترین مشکلاتی است که قشر جوان از جمله دانشجویان را تهدید می‌نماید. این مطالعه به بررسی شیوع مصرف مواد مورد سوء مصرف در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال تحصیلی ۱۳۸۶-۱۳۸۵ پرداخته است.

روش بررسی: نوع مطالعه توصیفی-تحلیلی (مقطعی) می‌باشد. مطالعه به روش سرشماری انجام گرفت و جامعه مورد مطالعه را کلیه دانشجویان دختر و پسر که در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ در دانشگاه علوم پزشکی کردستان مشغول به تحصیل بودند (۱۱۸۶نفر)، تشکیل می‌داد.

یافته‌ها: سابقه مصرف یک بار یا بیشتر در طی عمر در مورد الکل ۱۷/۱ درصد، حشیش ٤/۷ درصد، تریاک ٤/۸ درصد، روئین ۰/۷ درصد، اکستازی ۲/۷ درصد و سایر مواد ۵/۲ درصد بود. مصرف مستمر در مورد الکل ۱/۱، شیش ۰/۱، تریاک۰/۱، هروئین ۱/ ۰ و اکستازی ۰/۱ و سایر مواد ۰/۲ در صد بود. مصرف مواد با جنس مرد (p<۰/۰۰۱)، سن (p<۰/۰۰۱)، زندگی همراه با دوستان (p<۰/۰۰۱)، تحصیل در رشته پزشکی (p<۰/۰۱) رابطه معنی‌دار داشت. رابطه مصرف مواد با وضعیت تأهل و تحصیلات پدر معنی‌دار نبود. پیشنهاد اولین مصرف مواد در مورد کلیه مواد به جز تریاک بیشتر توسط دوستان صورت پذیرفته بود. در مورد حشیش و تریاک کنجکاوی و در مورد الکل، هروئین و اکستازی لذت، شایعترین انگیزه مصرف بود.

میانگین سن شروع مصرف در مورد الکل ۱۸/۶، تریاک ۱۸/۳، هروین ۱۹/۵، اکستازی ۲۰/۳ و حشیش ۲۰/۲ سال بود.

نتیجه‌گیری: شیوع مصرف الکل و سایر مواد در این دانشگاه قابل مقایسه با سایر دانشگاههای ایران می‌باشد. شیوع مصرف مواد در خانمها هرچند به نحو چشمگیری کمتر از آقایان بود ولی نسبت به مطالعات مشابه در دانشگاههای دیگر بالاتر بود.

کلید واژه‌ها: همه‌گیر شناسی، مصرف مواد، دانشجویان

وصول مقاله: ۸۷/۲/۲۳ اصلاح نهایی: ۸۷/٤/۱۵ پذیرش مقاله: ۸۷/٤/۱۵

مقدمه

مصرف مواد مخدر یکی از جدی‌ترین معضلات بشری در سالهای اخیر و یکی از پیچیده‌ترین پدیده‌های انسانی می‌باشد و تا به حال هیچ پدیده‌ای این قدر انسان را به چالش نخوانده است و برای اولین بار در تاریخ بشر با اپیدمی مواجه شده‌ایم که پایه‌ها و بنیانهای جامعه انسانی را به تحلیل می‌برد. افزایش مصرف مواد مخدر در میان جوانان و تنوع مواد مخدر و عوارض ناشی از آن یکی از حادترین مشکلات بهداشتی جوانان می‌باشد (۱). دانشجویان نیز مانند سایر اقشار جوان از این معضل در امان نیستند. اثرات مصرف مواد در دانشجویان عمیق و

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

گاهی کشنده است. اثرات مصرف و سوء مصرف مواد در دانشجویان عبارتند از: صدمات جسمی، فعالیتهای غیر قانونی، عملکرد تحصیلی ضعیف، رفتارهای جنسی پر خطر و هزینه زیاد برای محیط اطراف. در امریکا هر ساله حداقل ۱٤۰۰ دانشجو در اثر حوادث غیر عمدی ناشی از الکل می‌میرند (۲,۳).

از آنجا که دانشجویان جمعیت منحصر به فردی را در بین مصرف کنندگان مواد به خود اختصاص می‌دهند و نیازها و عوامل انگیزشی متفاوتی دارند (۴) نیاز به بررسی‌های مجزایی در مورد مصرف مواد در این گروه می‌باشد.

در بررسی‌های مختلف شیوع مصرف مواد در دانشجویان بسیار متغیر است. در مطالعات دانشجویی سابقه مصرف الکل در ۵/۷ تا ۳۸/۸ درصد افراد و مصرف مداوم الکل نیز در ۱/۷ تا ۳/۸ درصد دانشجویان گزارش شده است (۵). سابقه مصرف حشیش در مطالعه کشوری در سال ۸۰، ۸/۱ درصد و در مطالعات دانشجویی بین ۱/۳ تا ۱۲/۹ درصد بوده است. در مطالعه کشوری در سال ۸۰ سابقه مصرف مواد افیونی در کل جمعیت نمونه، کمتر از ۲٤ درصد و مصرف فعلی مواد افیونی در جمعیت عمومی ۵/۸ درصد و در زیر گروه دانشجویان ٤/٦ درصد بود. اما در مطالعات دانشجویی سابقه مصرف مواد افیونی از ۱/۱ تا ۳٤/۱ درصد و مصرف فعلی نیز ۰/۸ تا۵ درصد گزارش شده است (۵).

در مطالعه طارمیان در دانشجویان شهر تهران شیوع مصرف الکل ۱۷ درصد، تریاک ۲/۳ درصد، حشیش ۲/۲ درصد و اکستازی ۰/۷ درصد بود (٦).

در بررسی میزان فراوانی مصرف مواد مخدر در دانشجویان دانشکده پزشکی رفسنجان ۳۸/۸ درصد سابقه مصرف الکل، ۳٤/۱ درصد سابقه مصرف مواد مخدر، ۱۲/۹ درصد سابقه مصرف حشیش را گزارش کرده‌اند (۷).

در یک بررسی در دانشجویان در سال ۲۰۰٦-۲۰۰۵ در لیتوانی نتایج نشان داد مردها در مقایسه با زنان بیشتر الکل مصرف می‌کردند (۸۹/۷ درصد در مقایسه با ۷۹/۷ درصد)، بیشتر سیگار می‌کشیدند (٥٤/۷ در مقایسه با ۲۹/۱ درصد) و با احتمال بیشتر سایر مواد را امتحان کرده بودند (۳۵ درصد در مقایسه با ۱٦/۷ درصد). شیوع مصرف مواد در دانشجویان تفاوت بارزی با جمعیت عمومی نداشت (۸).

در مطالعه‌ای در هند شیوع مصرف مواد در طی عمر ۵۸/۷ درصد و مصرف منظم ۳۱/۳ درصد بود و دانشجویانی که دور از والدین زندگی می‌کردند در معرض خطر بالاتری بودند. مصرف در ۲۹/۷ درصد دانشجویانی که با والدین زندگی می‌کردند در مقایسه با ٦٦/۷ درصد دانشجویانی که دور از والدین زندگی می‌کردند مشاهده شد. شیوع مصرف منظم در پسران به صورت چشمگیری بالاتر از دختران بود (٤٥/۸ در مقایسه با ۷/۳ درصد) (۹).

به منظور بررسی بیشتر در خصوص آمار مصرف مواد در دانشگاهها و توجه به مصرف داروهای جدید که در مطالعات قبلی چندان مورد توجه نبوده‌اند و نیز توجه به جمعیت در معرض خطر و عوامل خطرزا این پژوهش با هدف بررسی همه‌گیر شناسی مصرف مواد در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان انجام شده است.

روش بررسی

نوع مطالعه توصیفی تحلیلی (مقطعی) می‌باشد. جامعه مورد مطالعه را کلیه دانشجویان دختر و پسر که

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ در دانشگاه علوم پزشکی کردستان مشغول به تحصیل بودند، تشکیل می‌داد.

مطالعه به روش سرشماری انجام گرفت. بر اساس آمار آموزش دانشگاه ۱۱۸۶ دانشجو در سال تحصیلی ۸۶-۸۵ مشغول به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی بودند که کل جمعیت به عنوان گروه هدف در نظر گرفته شدند. با توجه به این که دانشجویان و دانش‌آموزان انجام تست مصرف مواد را تجاوز به حریم خصوصی خود می‌دانند بررسی توسط خود اظهاری انجام گرفت (۱۰).

ابزار جمع‌آوری داده‌ها پرسشنامه خود ساخته‌ای بود که توسط مجری و با در نظر گرفتن پرسشنامه‌های موجود تهیه گردید (۸,۱۳). پرسشنامه بدون نام و حاوی مشخصاتی از قبیل سن، جنس، وضعیت تأهل، رشته تحصیلی و تحصیلات پدر و وضعیت سکونت بود. در پرسشنامه مصرف مواد رایج در کشور به صورت مصرف یک بار یا بیشتر در طی عمر، مصرف در یک سال گذشته و مصرف منظم، سن اولین مصرف و پیشنهاد دهنده اولین مصرف و انگیزه اولین مصرف مورد سؤال قرار گرفت. پرسشنامه در اختیار ٤ نفر از روانپزشکان دارای تجربه در زمینه سوء مصرف مواد و همچنین یک نفر متخصص پزشکی اجتماعی قرار داده شد و نظرات اصلاحی آنها مد نظر قرار گرفت و در نهایت روایی محتوای پرسشنامه توسط گروه متخصصین مورد تایید قرار گرفت. پایایی پرسشنامه با استفاده از مطالعه مقدماتی بر روی ۳۰ دانشجو با روش باز آزمایی به فاصله ۲ هفته ۰/۸۲ تعیین گردید.

پرسشنامه توسط پرسشگر که روانشناس و خارج از مجموعه دانشگاه بود (به منظور اطمینان دانشجویان از نا شناخته ماندن و بالا بردن ضریب اطمینان) در اختیار دانشجویان قرار گرفت و برناشناخته ماندن و نداشتن هیچگونه پیامد سوء برای پاسخ دهندگان تأکید گردید. پرسشنامه با هماهنگی با مسئول امور آموزش در آغاز یا پایان هر کلاس، در جلسات گزارش صبحگاهی و به منظور پوشش دادن افراد غایب در جلسات امتحان پایان دوره در اختیار دانشجویان قرار داده می‌شد. همچنین پرسشنامه در پاکت به دانشجو تحویل داده و تحویل گرفته می‌شد و به نحوی که پاسخ دهنده اطمینان می‌یافت که قابل شناسایی نخواهد بود.

داده‌ها بعد از جمع‌آوری به رایانه وارد شد و توسط نرم افزار تحلیلی SPSS 11.5 و آزمون آماری کای دو مورد تحلیل قرار گرفتند. از آمار توصیفی (میانگین، میانه، درصد فراوانی) برای توصیف داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

۱۰۵۸ پرسشنامه تکمیل گردید که ۲ پرسشنامه به دلیل مخدوش بودن و متناقض بودن اطلاعات کنار گذاشته شد و ۱۰۵٦ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

از این تعداد ٦١٤ نفر (۵۸ درصد) زن و ٤۲۷ نفر (٤۰ درصد) مرد بودند و ۱۵ نفر (۲ درصد) از ذکر جنسیت خودداری کردند.

از نظر تحصیلات پدر ۲۱ درصد بالای دیپلم، ۲۰ درصد دیپلم، ٤۹ درصد زیر دیپلم و ۱۰ درصد بدون ذکرتحصیلات بودند.

۲۵۹ نفر (۲٤ درصد) در رشته بهداشت، ۳۰٦ نفر (۲۹درصد) در رشته‌های پرستاری و مامائی و ۲٤۲ نفر (۲۳ درصد) در رشته پزشکی و ۲۳۰ نفر (۲۲ درصد) در سایر رشته‌های وابسته به پزشکی (علوم آزمایشگاهی، اطاق عمل، فوریتها و رادیولوژی) مشغول به تحصیل

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

بودند و ۲۱ نفر (۲ درصد) از ذکر رشته تحصیلی امتناع کرده بودند.

محل سکونت ٦٣ درصد خوابگاه، ۲۷ درصد منزل همراه خانواده، ٤/٥ درصد منزل همراه دوستان، ٦ درصد ذکر نشد.

در جدول ۱ فراوانی مصرف مواد به تفکیک نوع ماده در طی عمر، در یک سال گذشته، در یک ماه گذشته و مصرف مستمر بر حسب درصد و در جدول ۲ مقایسه مصرف مواد در طی عمر در زنان و مردان به تفکیک نوع ماده ارائه شده است.

جدول ۱: شیوع مصرف مواد به تفکیک نوع ماده در طی عمر، در یک سال گذشته، در یک ماه گذشته و مصرف مستمر بر حسب درصد

نوع ماده / مصرف	الکل		حشیش		تریاک		هروئین		اکستازی		سایر مواد×	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مصرف در طی عمر	۱۸۱	۱۷/۱	۵۰	٤/۷	۵۱	٤/۸	۷	۰/۷	۲۸	۲/۷	۵۵	۵/۲
مصرف در یک سال گذشته	۹۵	۹	۲۷	۲/٦	۱۳	۱/۲	٤	۰/٤	۱۵	۱/٤	۱۳	۱/۲
مصرف در یک ماه گذشته	٤۵	¾	۱۱	۱	٤	۰/٤	۲	۰/۲	۳	۰/۳	۷	۰/۷
مصرف مستمر	۱۲	۱/۱	۱	۰/۱	۱	۰/۱	۱	۰/۱	۱	۰/۱	۲	۰/۲

×سایر مواد مشتمل بر ترامادول، شیشه و استروئیدهای متابولیک بود.

جدول ۲: مقایسه مصرف مواد درطی عمر در زنان و مردان به تفکیک نوع ماده

نوع ماده / جنس	الکل		حشیش		تریاک		هروئین		اکستازی		سایر مواد	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
مردان	۱۳۷	۳۲/۱	۲۹	٦/۸	۳۵	۸/۲	٤	۰/۹	۱۹	٤/٤	٤۱	۹/٦
زنان	٤۱	٦/۷	۱۹	۳/۱	۱۳	٤/۸	۳	۰/۵	۷	۱/۱	۱۲	۲
P value	<۰/۰۰۱		<۰/۰۵		<۰/۰۰۱		NS		<۰/۰۵		<۰/۰۰۱	

در جدول ۳ توزیع فراوانی مصرف مواد بر حسب ویژگی‌های دموگرافیک در نمونه مورد مطالعه ارائه شده است.

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

جدول ۳: توزیع فراوانی مصرف مواد برحسب ویژگی‌های دموگرافیک در نمونه مورد مطالعه *

پارامترهای مورد مطالعه	گروه ها	با سابقه مصرف مواد		بدون سابقه مصرف مواد		سطح معنی داری
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گروه سنی	زیر ۲۰ سال	۲۶	۲۱/۳	۹۶	۷۸/۷	<۰/۰۰۱
	۲۲-۲۰ سال	۱۳٤	۲۱/۸	٤۲۸	۸۷/۲	
	۲۵-۲۳ سال	۷٦	۳۳/٦	۱۵۰	٦٦/٤	
	بالای ۲۵ سال	۲٦	۳۷/۷	٤۳	٦۲/۳	
تأهل	مجرد	۲۲۱	۲٤/۵	٦۸۲	۷۵/۵	NS
	متاهل	۲۸	۳۰/۱	٦۵	٦۹/۹	
رشته تحصیلی	پزشکی	۸۱	۳۳/۵	۱٦۱	٦٦/۵	<۰/۰۱
	پرستاری-مامایی	٦۸	۲۲/۲	۲۳۸	۷۷/۸	
	بهداشت	٦۱	۲۳/٦	۱۹۸	۷٦/٤	
	سایر	۵۲	۲۲/٦	۱۷۸	۷۷/٤	
محل سکونت	منزل همراه دوستان	۲۵	۵۸/۷	۱۹	٤۱/۳	<۰/۰۰۱
	منزل همراه خانواده	۷۷	۱۹/٤	۲۲۹	۸۰/٦	
	خوابگاه	۱٦۹	۲۵/۵	٤۹٤	۷٤/۵	
تحصیلات پدر	زیر دیپلم	۳۸۸	۷۵/۵	۱۲٦	۲٤/۵	NS
	دیپلم	۱۶۶	۷۹	٤٤	۲۱	
	بالای دیپلم	۱۵۳	٦۹/۵	٦۷	۳۰/۵	

* در مورد برخی از متغیرها جمع ستونی کمتر از کل افراد شرکت‌کننده در مطالعه است که به دلیل اجتناب برخی از افراد ار پر کردن تمام متغیرهای دموگرافیک بوده است که در متن میزان آن ذکر شده است.

پیشنهاد اولین مصرف مواد در مورد کلیه مواد به جز تریاک بیشتر توسط دوستان صورت پذیرفته بود. پیشنهاد مصرف تریاک بیشتر توسط فامیل صورت گرفته بود.

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

در مورد حشیش و تریاک،کنجکاوی به ترتیب با ۵۱ و ۳۱ درصد و در مورد الکل و اکستازی و هرویین لذت به ترتیب با ۵٦/۳ درصد، ۵۰ درصد و ۵۰ درصد شایعترین انگیزه مصرف بود.

میانگین سن شروع مصرف در مورد الکل ۱۸/۶، تریاک ۱۸/۳، هرویین ۱۹/۵، اکستازی ۲۰/۳ و حشیش ۲۰/۲ سال بود.

بحث

درصد پوشش طرح ۸۹ درصد بود که نسبت به طرحهای مشابه بالا بود. در مطالعه هوگس و همکاران در رزیدنتهای امریکا میزان پاسخدهی ٦۰ درصد و در مطالعه احمدی و غنی‌زاده ٦۷ درصد (به نقل از صادقی،۱۱) و در مطالعه سر گلزایی و بلالی در دانشگاه مشهد ۳۸ درصد (۱۳) و در مطالعه گوستاس و همکاران در لیتوانی ۷۰ درصد (۸) بود که بالاتر بودن درصد پاسخدهی می‌تواند به دلیل تکمیل پرسشنامه در کلاس درس و در جلسه امتحان (برای افرادی که در کلاس غایب بودند)، استفاده از پرسشگر مطلع و آشنا با اصول روانشناسی، توضیح اهمیت اجرای طرح، تأکید بر محرمانه ماندن اطلاعات، جمع‌آوری پرسشنامه‌ها به صورت گروهی و در پاکت سربسته باشد.

مصرف الکل از کلیه مطالعات خارجی به نحو چشمگیری پایین‌تر بودکه ناشی از اعتقادات مذهبی و باورهای فرهنگی و همچنین غیر قانونی بودن مصرف الکل در جامعه ما و همچنین تفاوتهای نژادی (۱٤) می‌باشد. سابقه مصرف الکل در ۱۷/۱ درصد دانشجویان مشاهده گردید مصرف در یک ماه گذشته ٤/۳ و مصرف مستمر آن تنها در ۱ درصد دانشجویان مشاهده شد. در حالیکه در مطالعه بولینگر و همکاران در دانشگاه کالیفرنیا ٦۸/۹ درصد دانشجویان پسر مصرف الکل را در طی یک ماه قبل گزارش کرده‌اند (۲) و در بررسی شیوع سوء مصرف مواد در تگزاس ۸٤ درصد دانشجویان حداقل یک بار در طی عمر، ۷۸ درصد در طی سال گذشته و ٦٦ درصد در طی ماه گذشته الکل نوشیده بودند (۱۵) و در دانشجویان لیتوانی شیوع مصرف ۸۹/۷ درصد بود (۸). در مقایسه با مطالعات داخلی شیوع مصرف الکل از مطالعه بحرینیان و قائدی در دانشگاه شهید بهشتی (۱٦) و نجفی و آوخ در رشت (۱۷) بالاتر و از مطالعه احمدی و یزدانفر (۱۲)، خالقی و همکاران در دانشکده پزشکی رفسنجان (۷) و احمدی و شریفی در جمعیت عمومی (۱۸) پائین‌تر و با مطالعه طارمیان (٦) منطبق است.

۲/۷ درصد سابقه مصرف اکستازی در طی عمر (٤/٤ درصد مردان و ۱/۱ درصد زنان) را داشتند که نسبت به مطالعه liang در تگزاس و مطالعه wish با شیوع ۹ درصدپایین‌تر بود (۱۵،۲۰) ولی مصرف این ماده در مطالعات قبلی داخلی به جز مطالعه طارمیان با شیوع ۰/۷ درصد، بررسی نشده بود و توجه بیشتر مسئولین امر به این ماده نوظهور را می‌طلبد.

مصرف حشیش در طی عمر ٤/۷ درصد، در یک سال گذشته ۲/٦ درصد، در یک ماه گذشته ۱ درصد و به صورت مستمر ۰/۱ درصد بود که نسبت به مطالعات دانشگاه کلمبیا (۲) و تگزاس (۱۵) و خالقی و همکاران در دانشکده پزشکی رفسنجان (٤) و مطالعه احمدی و شریفی در جمعیت عمومی (۷) پایین‌تر و از مطالعه طارمیان با شیوع ۲/۲ درصد بالاتر بود. میزان مصرف حشیش در آقایان با مطالعه بحرینیان و قائدی در دانشگاه شهید بهشتی (۱٦) منطبق ولی در مورد خانمها شایعتر بود.

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

مصرف تریاک ٤/٨ درصد (٨/٢ درصد مردان و ٢/١ درصد زنان)، هروئین ٠/٧ درصد که از مطالعه صادقی و نویدی (١١) و مطالعه احمدی و شریفی در جمعیت عمومی (١٨) پایین‌تر و از مطالعه نجفی و آوخ (١٧) و طارمیان (٦) بالاتر و با مطالعه تگزاس (١٥) منطبق است. میزان مصرف تریاک و هروئین در آقایان با مطالعه بحرینیان و قائدی در دانشگاه شهید بهشتی (١٦) منطبق ولی در مورد خانمها شایعتر بود.

شیوع مصرف مواد در خانمها به طور معنی‌داری پایین‌تر از آقایان بود ولی علیرغم آن، بالاتر بودن شیوع مصرف در خانمها نسبت به برخی از مطالعات دیگر می‌تواند ناشی از افزایش روند مصرف در خانمها باشد و توجه ویژه‌ای را می‌طلبد.

با افزایش سن، شیوع مصرف مواد افزایش داشت که می‌تواند به این دلیل باشد که شیوع محاسبه شده شیوع مصرف در طی عمر می‌باشد و با مطالعه بولینگر و همکاران (٢) منطبق و با مطالعه سر گلزایی و همکاران (١٣) مغایر است.

مصرف مواد در افرادی که در منزل همراه دوستان زندگی می‌کردند بالاترین شیوع و در افرادی که همراه با خانواده زندگی می‌کردند کمترین شیوع را داشت که با پژوهش محمدی راد و آراسته (١٩) مغایر ولی با پژوهش جوال، بنسال و همکاران (٩) و گوهریان و رجایی (٢١) مطابقت دارد و نشان می‌دهد که زندگی در دوره جوانی در کنار خانواده می‌تواند در پیشگیری از ابتلاء به سوء مصرف مواد نقش محافظتی داشته باشد و همچنین در صورت عدم امکان زندگی با خانواده به نظر می‌رسد که زندگی در خوابگاه از امنیت بیشتری برخوردار است.

رابطه معنی‌داری بین مصرف مواد و وضعیت تأهل مشاهده نشد. که این با این باور که تأهل می‌تواند به عنوان عامل حفاظتی در مصرف مواد تأثیر داشته باشد مغایر است. البته این می‌تواند به این دلیل باشد که شیوع محاسبه شده شیوع مصرف در طی عمر بوده و ممکن است مصرف قبل از متأهل شدن صورت پذیرفته باشد.

شیوع مصرف مواد در طی عمر در فرزندان پدران با تحصیلات بالای دیپلم بالاتر بود ولی این رابطه معنی‌دار نبود. لذا به نظر می‌رسد که در دانشجویان ارتباط معنی‌داری بین سطح اجتماعی خانواده و مصرف مواد وجود ندارد.

مصرف مواد در دانشجویان پزشکی بالاتر از سایر رشته‌ها بودکه با مطالعه گوهریان و رجایی (٢١) و کرد میرزا و همکاران (٥) مغایر است که می‌تواند ناشی از سن بالاتر دانشجویان پزشکی و همچنین استرس بیشتر شغلی آنها باشد. همچنین نشان می‌دهد که داشتن اطلاعات راجع به مضرات مصرف مواد الزاماً منجر به رفتارهای سالم و تغییر در سبک زندگی نمی‌شود (٢٢).

پیشنهاد اولین مصرف مواد در مورد کلیه مواد به جز تریاک بیشتر توسط دوستان صورت پذیرفته بود که توجه خانواده و جوانان به انتخاب دوست مناسب و توجه به کسب مهارت قاطعیت، به منظور اجتناب از قرارگیری در معرض فشار همسالان را می‌طلبد. تریاک بیشتر توسط اقوام پیشنهاد گردیده بودکه شاید ناشی از پیشنهاد مصرف تریاک توسط افراد خانواده به منظور خود درمانی در مشکلات طبی از جمله دردها و مشکلات گوارشی باشد.

در مورد حشیش و تریاک کنجکاوی و در مورد الکل، هروئین و اکستازی لذت، شایعترین انگیزه مصرف بود. در مطالعه صادقی و نویدی (١١) تفریح شایعترین

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

علت و در مطالعه کرد میرزا و همکاران (۵) اضطراب و کسب لذت شایعترین انگیزه و در مطالعه احمدی و همکاران (۱۸) لذت طلبی و الگو برداری شایعترین انگیزه بود، که آموزش در زمینه مضرات مصرف مواد و پاتوفیزیولوژی وابستگی و تأکید بر عدم مصرف مواد (حتی برای یک بار) می‌تواند در کاهش کنجکاوی منجر به مصرف مواد مؤثر باشد.

نتیجه‌گیری

در مجموع به نظر می‌رسد که شیوع مصرف الکل و سایر مواد در این دانشگاه به نحو چشمگیری پائین‌تر از مصرف این مواد در کشورهای خارجی به خصوص امریکا بوده و قابل مقایسه با سایر دانشگاههای ایران می‌باشد.

تفاوت چشمگیر مصرف مواد در افرادی که دور از خانواده زندگی می‌کردند، توجه مسئولین دانشگاهها به سعی در جذب دانشجویان بومی و تسهیل در نقل و انتقالات دانشجویان به شهرستان محل زندگی را می‌طلبد. افزایش شیوع مصرف مواد در دانشجویان دختر نسبت به مطالعات قبلی به توجه بیشتری نیاز دارد.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از جناب آقای دکتر عبدالملکی معاونت محترم دانشجویی و فرهنگی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، جناب آقای دکتر آراسته مدیر محترم گروه روانپزشکی و سرکار خانم پروانه خالدیان روانشناس بالینی و پرسشگر طرح و جناب آقای خسرو رحمانی، جناب آقای مسعود پاکروان و سرکار خانم ویسی مسئولین امور کلاسهای دانشکده‌ها و کلیه دانشجویانی که با تکمیل صادقانه پرسشنامه‌ها ما را یاری کردند تشکر و قدردانی می‌گردد. در ضمن بدین وسیله از معاونت محترم پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی کردستان که تأمین‌کننده هزینه طرح پژوهشی بوده است قدردانی می‌نماییم.

References

1. Allahverdi Pour H, Heidar Nia AR, Kazem Nejad A, Shafie F, Azad Fallah P, Mirzaii E, Witte K. Assessment of substance abuse behaviors in adolescents: Integration of self-control into extended parallel process model. Scientific Journal of Yazd University. 2005; 13: 21-31.
2. Bollinger R, Bush C, Chenult KI, Curtis JL, Dimon J, Fisher M, and et al. Depression, substance abuse and college student engagement, A review of the literature. Report to the Charles Engelhard foundation and bringing theory to practice planning group. November 2003, The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University. 2003; Available at: http:// www. Casacollumbia.org, Access in: 10th august 2008. [20 full screen].
3. Cox RG, Zhang L, Jonson WD Bender DR. Academic performance and substance use: finding from a survey of public high school student. J Sch Health 2007; 77: 109-15.
4. Walker S, Cosden M. Reliability of college student self –reporting drinking behavior. J Substance Abuse Treatment 2007; 33: 405-9.
5. Razani, F. Comprehensive program of substance abuse prevention. Tehran: Jahad Daneshghahi of Shahid Beheshti University of Medical Sciences. 1st ed, 2007. p. 1-5.
6. Taremian F, Bolhari J, Peiravi H, Ghazi Tabatabaii M. Prevalence of substance use in Iranian universities students. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology 2008; 113: 324-335
7. Khalegi A, Nazer M, Masoominia A. Pychoactic drug and substance abuse in Rafsanjan university students. Congress of Psychiatry, Tehran university of Medical Sciences 2001, p. 125.
8. Gostautas A, Povilaitis R, Pilkauskiene I. The peculiarities of use of addictive substance among student during 2005-2006 Medicina (Kaunas). 2007; 43: 153-60.

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]

9. Jual R, Bansal R, Kishore S, Negi KS, Chandra R, Semwal J. Substance use among intercollege student in district dehradun. Indian Journal of Community Medicine 2006; 31: 254-252.
10. Russel BL, Jennings B, Classey S. Adolescenct attitudes toward drug testing in schools. J Drug Educ 2005; 35: 167-84.
11. Sadaghi M, Navidi M. Substance use among medical resident in Tehran, Iran. Addictive Disorder 2005; 4: 124-121.
12. Ahmadi J, Yazdanfar F. Current substance abuse among Iranian university student. Addictive Di sorder 2002; 1: 61-64.
13. Sargolzai M, Balali M, Azad R, Ardakani M. Psychoactive and substance abuse and relation to individual and familial properties in medical student of Mashhad university. Congress of addiction, challenging and treatments, 2002, p. 45-46.
14. McCabe SE, Morales MCranford JA, Delva J, McPersonMD, Boyd CJ. Race ethnicity and gender differences in drug use and abuse among college students. J Ethn Subst Abuse 2007; 6: 75-95.
15. Liang Y. Liu. 2005Texas survey of substance use among college student, Main findings report texas department of state health services. Available at: http:// www.dshs.state.tx.us/sa/, Access in 10 August 2008, [full screen: 27].
18. Ahmadi j, Sharifi M. Epidemiology of substance use in Iran students. Congress of psychiatry, Tehran university of medical sciences, 2001. p. 144.
16. Bahreinian A, Ghaedi G. Substance abuse among Shahid Beheshti University Students. Congress of addiction, challenging and treatments 2002. p. 19.
17. Najafi K, Fekri F, Mohseni R, Zarrabi H, Nazifi F, Faghir Pour M, Shirazi M. Survey of the prevalence of substance use among high school students in Guilan 2005-2006. Journal of medical faculty Guilan university of medical sciences. 2007; 62: 67-79.
18. Ahmadi J, Sharifi M. Epidemiology of substance use in Iran students. Congress of psychiatry, Tehran university of medical sciences, 2001. p. 144.
19. Mohamadi Rad M, Arasteh H. Prevention of substance abuse among university student. Congress of addiction challenging and treatments Tehran university of medical sciences, 2002.
20. Wished Fitzell DB, Ogrady KE, Hsu MH, Arria AM. Evidence for significant polydrug use among ecstasy-using college students. J Am Coll Health. 2006; 55: 99-104.
21. Goharian V, Rajaei MS, Sadr Nia S. The prevalence of cigarette smoking and the causes of initiation of boy students in Arak university of medical sciences. Rahavarde Danesh 1999; 2: 22-24.
22. Malara B, Gura-kupillas K, Josko j, Malara P. Smoking and drug use among students of selected universities. Przegel Lek 2006; 63: 1060-2.

[Downloaded from sjku.muk.ac.ir on 2026-11-21]